

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	פסק דין בפשרה – עקרונות
9.....	ערעור על פסק דין שניתן בפשרה
11.....	השלכותיו של פסק הדין שניתן בפשרה על התדיינות עתידית
13.....	קביעת גבולותיו של פסק הדין
16.....	משפט משווה
19.....	היתרונות והחסרונות בפסק דין בפשרה
22.....	סיכום
23.....	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

במסגרת העבודה אבקש לבחון את סוגיית פסק דין הניתן בפשרה לפי סעיף 79א(א) לחוק בתי המשפט. לפי סעיף זה, אם ניתנה הסכמת הצדדים רשאי בית המשפט לתת פסק דין בפשרה. פסק הדין יכול להינתן בקשר לכל המחלוקות שבין הצדדים, או רק בקשר למחלוקות מסוימות שהצדדים הסכימו להעביר אותם ל"מסלול" של פשרה.

לפסק דין בפשרה ישנם יתרונות רבים הן מבחינת הצדדים והן מבחינת בית המשפט. פסק דין הניתן בפשרה איננו חייב להתבסס על הדין המהותי והוא איננו כבול להסדרים הדיוניים/פרוצדוראליים. מבחינת הצדדים, פסק דין הניתן בפשרה חוסך מהצדדים את ההתמשכות של ההליך המשפטי, והם מקבלים פסק דין באופן מהיר. פסק דין הניתן בפשרה חוסך מהצדדים את הצורך מלהביא בפני בית המשפט ובפני הצד שכנגד את מלוא הראיות והעדויות שבידיהם. פסק דין הניתן בפשרה גם נותן לצדדים ביטחון בסופיותו של פסק הדין, מאחר וזכות הערעור על פסק הדין שניתן בפשרה היא מוגבלת ביחס לפסקי דין "רגילים". מבחינתו של בית המשפט, קיצור ההליכים בפסקי דין הניתנים בפשרה מקלים על העומס הרב המוטל על בית המשפט, ומפחית את מספר התיקים הממתניים להכרעה שיפוטית. טענה נוספת בקשר לפסקי דין הניתנים בפשרה היא, כי בפסק דין שאיננו כבול לדין המהותי ולהסדרים הפרוצדוראליים ניתן במקרים מסוימים להגיע לתוצאה צודקת וראויה יותר משהיה ניתן להגיע בפסק דין "רגיל" הכפוף לדין המהותי ולהסדרים הדיוניים.

אך בצד היתרונות הללו, לפסק דין הניתן בפשרה ישנם גם חסרונות. ה"מסלול" של פשרה מתאפיין באי וודאות רבה בקשר לתוצאות ההליך, וזאת בניגוד להליך "רגיל" שבמהלכו ניתן לצפות את "כיוון הרוח" ולחזות את תוצאות ההליך. בניגוד להגדרה המילונית של המושג "פשרה", פסק דין הניתן בפשרה לפי סעיף 79א יכול גם לקבל או לדחות את התביעה במלואה, ואיננו חייב להעניק משהו לכל אחד מן הצדדים. חסרון נוסף הוא בכך שמרבית פסקי הדין הניתנים בפשרה אינם מנומקים על ידי בית המשפט, וזכות הערעור עליהם מוגבלת מאוד. קושי נוסף נובע מכך שרשימת השיקולים אותם רשאי בית המשפט לשקול בבואו לפסוק בפשרה ושלא בהתאם לדין המהותי נקבעה כרשימה אמורפית, ומבלי שנקבע בצורה ברורה מה המשקל שיינתן לכל אחד מן השיקולים ומהו האיזון ביניהם. בהקשר זה נטען כי קושי זה מוביל לירידה באמון הציבור ב"מסלול" הפשרה, ופסקי דין הניתנים בפשרה נתפסים ככאלה המבוססים על תחושת בטן של השופט יותר מאשר על כללים משפטיים ראויים וסדורים.

במסגרת העבודה אעמוד על העקרונות שנקבעו בפסיקה לגבי פסק דין הניתן בפשרה, על השיקולים אותם רשאי בית המשפט לשקול במסגרתו, על זכות הערעור על פסק דין זה ועל השלכותיו של פסק דין שניתן בפשרה על העיקרון של מעשה בית דין ועל יצירת השתק פלוגתא. אעמוד גם על היתרונות ועל החסרונות שבפסק דין הניתן בפשרה, כאמור לעיל, על הפתרונות שהוצעו בקשר לחסרונות, ועל עמדתי האישית בקשר אליהם. בחלק הראשון של העבודה אעמוד על העקרונות שנקבעו בפסיקה של בית המשפט העליון לעניין פסק דין הניתן בפשרה. לאחר מכן אעמוד על השלכותיו של פסק דין הניתן בפשרה לעניין עיקרון סופיות הדיון – זכות הערעור ויצירת מעשה בית דין. לאחר מכן אעמוד על תפקידיהם של הצדדים בעיצוב פסק הדין, ובקביעת גבולות ההכרעה, ואציג את עמדת המשפט העברי בקשר לכך. בחלק האחרון, אציג את היתרונות והחסרונות שבפסק דין הניתן בפשרה. אעמוד על הבעייתיות הקיימת בשל חוסר בהנחיות ברורות וסדורות המנחות את שיקול דעתו של בית המשפט, על הפתרונות שהוצעו בקשר לכך, ואת עמדתי האישית.

פסק דין בפשרה – עקרונות

סעיף 79א לחוק בתי המשפט¹ מאפשר לבית המשפט לפסוק בדרך של פשרה בין הצדדים. על פי הוראת הסעיף, על מנת שבית המשפט יוכל לפסוק בדרך של פשרה, נדרשת הסכמת הצדדים לפשרה. הסכמת הצדדים יכולה להינתן בקשר לכל הנושאים הנדונים במסגרת ההליך, ויכולה גם להינתן רק בקשר לחלק מן הנושאים הנדונים. כך קובע סעיף 79א:

"(א) בית משפט הדין בענין אזרחי רשאי, בהסכמת בעלי הדין, לפסוק בענין שלפניו, כולו או מקצתו, בדרך של פשרה.

(ב) אין באמור בסעיף קטן (א) כדי לגרוע מסמכותו של בית המשפט להציע לבעלי הדין הסדר פשרה או לתת, לבקשת בעלי הדין, תוקף של פסק דין להסדר פשרה שעשו ביניהם".

למרות שהחוק קובע כי מדובר ב"פשרה", הרי שמדובר בפשרה שונה בתכלית מפשרה המושגת באמצעות הליך גישור. סעיף 79ג לחוק בתי המשפט קובע, כי בהסכמת בעלי הדין רשאי בית המשפט להפנות את הצדדים להליך של גישור. סמכותו של המגשר, על פי הקבוע באותו סעיף, היא להביא את הצדדים "לידי הסכמה ליישוב הסכסוך, מבלי שיש בידו סמכות להכריע בו". המגשר רשאי אמנם להביא את הצדדים לידי פשרה ביניהם, אולם הפשרה מושגת באמצעות הסכמת בעלי הדין לגבי תוכן הפשרה, והמגשר איננו מוסמך להכריע ביניהם. בניגוד לכך, בהליך של פשרה לפי סעיף 79א בית המשפט רשאי לפסוק בין הצדדים באופן שהחלטתו מחייבת ונכפית על הצדדים גם בהיעדר הסכמה לגבי תוכן הפסק. כלומר, לאחר שהצדדים העבירו, בהסכמתם, את ההליך ל"מסלול" של פשרה לפי סעיף 79א, שוב אינם יכולים להתנער מתוכנו של הפסק לאחר שניתן על ידי בית המשפט, ולפסק הדין שניתן בהליך פשרה יש תוקף בדיוק כמו לפסק דין "רגיל"².

יש לציין, כי עוד בטרם נחקק סעיף 79א לחוק בתי המשפט, הייתה לבית המשפט סמכות לפסוק בדרך של פשרה בקשר לתביעה לפיצויים בנזקי גוף בשל תאונת דרכים, וזאת מכוח סעיף 4(ג) לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים³ הקובע בהאי לי שנא:

"בית המשפט רשאי ליתן פסק דין על דרך הפשרה לענין זכותו של נפגע לפיצוי לפי חוק זה, אם בעלי הדין הסכימו לתת לבית המשפט סמכות כאמור; פסק הדין יהיה ניתן לערעור ככל פסק דין אחר".

הוראה זו נחקקה בשנת 1985 במסגרת תיקון מס' 5 לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, אולם לאחר מכן היא הורחבה גם בקשר לעילות תביעה אזרחיות אחרות במסגרת חקיקת סעיף 79א לחוק בתי המשפט⁴. משכך, חלק מן העקרונות שנקבעו על ידי בית המשפט בקשר למתן פסק דין בפשרה, עליהם

¹ חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984. (להלן: "חוק בתי המשפט" ו/או "החוק").

² ראה: בר"ע 89/69 לאה מאטיס נ' היכלי תפארת ובניני הדר במרכז בע"מ, (פורסם בנבו, 28.07.69). 17.

³ חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975. (להלן: "חוק הפיצויים").

⁴ ראה: אליעזר ריבלין, תאונות הדרכים, (מהדורה 4, 2011). בעמ' 881.